

Mısır'da İslami Dönem Evleri ve Donatı Tasarımlarının Günümüze Yansıması

Esra ABDELHAMİD HOSNY^{1*}, Deniz DEMİRARSLAN²

Öz

Her ülke kendine has geleneksel bir ya da birden fazla konut türüne sahiptir. Geleneksel konutlar genelde çevrede bulunan ve tabiatın sunduğu malzemelerden yapılmıştır. Eski dönemlerden günümüze ulaşan konutları incelediğimizde, mimarların yaşadıkları ülkeye ve kültüre uygun planlama ve tasarımlar yaptığını ve o dönemin sunduğu imkâna göre başarılı yapılar inşa ettiklerini görmekteyiz. Geleneksel konutlar gerek doğal iklimlendirme yöntemi gerekse doğal malzemeler kullanılarak, çevreye dost birer yapı olarak görülmektedir. Bu özellikleri taşıyan geleneksel konutlardan biri de Mısır Kahire'de bulunmaktadır. Kahire'de bulunan İslami dönem evlerinin dönemine ait konut mimarisi özelliklerinden birçok unsuru taşıması nedeniyle incelenmeye değer olduğu görülmektedir. Günümüzde bu mimari yapılar ve donatı malzemeleri bazı tasarımcıların ilham kaynağı olmayı başarmıştır. Bunun daha iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği bu makalede vurgulanmaktadır. Bu çalışmada, literatür araştırmalarının yanı sıra, Mısır'ın İslami dönem konutlarından bu konutların oluşumunu etkileyen unsurları taşıyan ve günümüze kadar ulaşabilmiş ve özgünlüğünü koruyabilmiş, 15 y.y -18 y.y (Memlükler ve Osmanlı dönemi) arasındaki dönemde yapılmış olan konutlar tespit edilerek yerinde incelenmiş bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili Türkçe ve diğer dillerde çok fazla yayın olmaması ve yazılı kaynak gereksiniminin olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Günümüzde özellikle Kahire başta olmak üzere Mısır'da konut mimarisinin batıdan etkilenecek coğrafyasına ve yaşam biçimine uygun olmayan şekilde gelişim göstermesi, İslami dönem konut özelliklerinin araştırılarak günümüz konut mimarisine ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mısır, İslami Dönem, Geleneksel konut, Yapı Teknolojisi, Donatı Tasarımları

A Review of Egyptian Islamic Traditional House & Equipment Design and Its Reflection on Contemporary Design

ABSTRACT

Each country has its specific type of one or more traditional houses. In general, traditional houses were built from materials offered by nature near by the location of the houses. When we study traditional houses that survived till today, we can observe that architects designed buildings suitable for the culture of the country and really prosperous despite limited construction technology. Those houses are considered to be environmentally friendly due to the usage of natural ventilation methods and natural

¹ İç mimar, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Sanat Dalı.

² Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü

*İlgili yazar / Corresponding author: Esra ABDELHAMİD HOSNY, esraahosny@hotmail.com

materials. One of the best examples for this type of houses is the Islamic traditional houses located in Egypt- Cairo. Those houses, which survived till today and exists in Cairo, were chosen as a study topic for uniting more than one value reflecting the features of the houses built in this period. Today, those architectural structures succeeded in being the source of inspiration for some designers. In this paper, the importance of taking more advantage of those structures has been emphasized. In addition to literature research, houses built between 15th century and 18th century (Mamluk and Ottoman era) have been determined and examined for preserving its originality and reflecting the reasons behind the formation of Islamic architecture in Egypt – Cairo. The fact that there aren't many publications about this subject in Turkish language and other languages and also the need for written sources, increases the importance of this study. As today in Egypt and especially in Cairo the architecture was affected from the West without considering its geographic and cultural properties, in this study by examining Islamic houses in Cairo it is expected to light the way for today's architecture.

Keywords: *Egypt, Islamic Period, Traditional house, Construction Technology, Equipment Design*

1.GİRİŞ

Mısır'ın eskiye dayanan köklü tarihini yansıtan mimari yapılar, mobilyalar, eşyalar ve nesnelere, günümüzde yetişen tasarımcılara ilham kaynağı olmayı başarmıştır. Sırası ile Eski Mısır, Eski Yunan, Eski Roma, Kıpti, İslami, Osmanlı ve Kraliyet dönemi gibi birbirinden değişik dönemlere şahit olan Mısır toprakları, sanatsal ve mimari açıdan zenginliğe sahip olmuştur. Bunların yanı sıra folklorik, Nubi ve Bedevi gibi farklı yöresel sanatlara da sahiptir.

Bu çalışmada, İslami dönemden günümüze kadar zarar görmeden ayakta kalan yapılar ve bize ulaşan eşya ve nesnelere incelenerek, geçmişteki tasarımlardan etkilenen ve bulunduğumuz asra uyum sağlayacak modern yeni tasarımlar oluşturma konusu araştırılmaktadır. Özellikle Mısır'da bulunan İslami döneme ait evler ve mimari öğeler incelenerek, bu tasarımların bazı çağdaş tasarımcıları nasıl etkilediği ve başarı elde ettikleri görülmektedir. Makale üç bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde Mısırın İslami dönem konut mimarisinin genel özellikleri, ikinci bölümde Mısır'dan ev örnekleri ve donatıları, son bölümde ise çağdaş tasarımlar incelenmektedir.

2.MISIR'IN İSLAMİ DÖNEM KONUT MİMARİSİNİ BİÇİMLENDİREN GENEL ÖZELLİKLERİ

Gerek dini inanış gerek ise iklim şartları, Mısır'ın İslami dönemdeki konut mimarisini yönlendirmiştir. İslami dönem Kahire evlerinde ortak bir plan tipi görülmemektedir. Konutların hepsinde ortak ve belli özellikler vardır. Ancak planlamalar değişebilir. Bu evlerin biçimlendirilmesinde iklim ve dini değerler başrolde. İslami dönem evlerinin biçimlenmesinde etken unsurlar aşağıda iklimin etkisi ve dini değerlerin etkisi başlıkları altında incelenmiştir. Kahire'de bulunan İslami dönem evleri iklim etkisi başlığı altında incelendiğinde, ortak yapı teknolojisi ve tasarım yöntemleri görülmektedir. Bu yöntemler aşağıda sıralanmaktadır.

2.1. İklimin etkisi

İslami dönem evlerine genel olarak bakıldığında; Mısır'ın çöl iklimine sahip olması sebebiyle özellikle yaz aylarında şiddetli sıcak günlerin etkisini azaltacak ve dengeleyecek mimari çözümler ve yapı malzemeleri uygulayarak konforlu ve her mevsime uygun salonlar ve oturma alanları planlanmış olduğu görülmektedir. Bu dönem evlerinin yapımında yapı ve mekân tasarımına başlamadan önce ilk olarak yapının konumu ve iklim şartları iyi bir şekilde incelenmekte, bu inceleme sonucuna bağlı olarak uygun malzeme ve yöntemler kullanılarak evler inşa edilmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere Mısır'ın çöl iklimine sahip olması nedeniyle; yaz aylarında aşırı sıcak ve kuru, kış aylarında mutedil ve az yağmurlu, akşamları ise hava sıcaklığı sabaha göre neredeyse yarıya kadar düşüş göstermektedir. Mısır'ın geleneksel evleri incelendiğinde, doğal havalandırma ve soğutma yöntemleri kullanılarak, iç mekândaki hava sıcaklığının dengelendiği görülmektedir. Ne yazık ki çağdaş mimari tasarımlarda daha hızlı ve kolay bir şekilde teknolojinin de kullanılması ile aynı sonuca varmaya çalışılmaktadır. Oysaki geleneksel yöntemler kullanıldığında daha ekonomik, ergonomik ve tabiata zarar vermeyen yöntemler ile insanların hastalıklardan uzak, daha rahat ve huzurlu bir şekilde yaşamasını sağlamak mümkündür. Günümüzde klima gibi hava soğutma yöntemleri kullanılarak, hem hava hem de insan sağlığına zarar verecek yöntemler kullanmak yerine, geleneksel yapı teknolojilerinden faydalanmak, bu geleneksel yöntemleri modern ve yeni yapı teknolojileri ile birleştirilerek, doğal kaynaklarla iç mekân ısısını dengelemek daha faydalı olacaktır.

Dünyada olduğu gibi Mısır'da da Endüstri Devrimi'nden önce kullanılan malzemeler genelde çevrede bulunan doğal malzemeler idi. Ancak Endüstri Devrimi'nden sonra ve nüfusun artması ile beraber beton ve diğer yapay malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. Bu malzemeler sıcak hava koşullarına uygun olmamasına rağmen sadece evrensel mimariye uygun yapılar yapmak adına, ergonomik ve çevreye uygun olmayan mekânların oluşumuna sebep olmuştur.

Ancak; konut mimarisinde ısının iç mekâna sızma yolları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Duvar ve tavanda kullanılan yapı malzemesine göre güneş ısı transfer oranı.
2. Pencerelerden iç mekâna doğrudan sızan güneş ısı, bu da sıcak havanın içeriye girerek içerdeki soğuk(içeriye giren havaya göre) havanın dışarı çıkmasına sebep olur. Bunu önlemek adına doğrudan giren gün ışığını azaltmak gerekir.
3. İç mekânda bulunan insan sayısı/vücuttan yayılan ısı
4. Işıklandırma (Fathy, 1986, s.24).

İslami dönem Kahire evlerindeki ısıyı dengelemek için kullanılan yöntemler ve gereçler ile mekânlar da detaylı bir şekilde aşağıda anlatılmaktadır.

2.1.1. İklim ve Malzeme

Ev sakinlerini çevreleyen yapı malzemeleri sıcak ve soğuk havadan korunmak adına asal önem taşır. Duvar ve tavan malzemeleri ve malzemelerin kalınlıklarının özenle seçilmesi, malzemenin fiziksel özelliklerini; ısı iletkenliği, dirençlilik ve görsel yansımayı göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Dış mekândaki sıcak havanın iç mekâna sızma oranı ile ısı farkı, sıcak havaya maruz kalan duvar alanı ve global ısı iletkenliği

(Malzemelerin toplam ısı iletkenliği hesaplanarak belirlenir)³ ile orantılıdır (Fathy, 1986, s.38). Duvarın bir tarafından diğerine hava sıcaklığının geçişini azaltmak için ısı iletkenliğini mümkün olduğunca azaltmak gerekir, bunu sağlayabilmek için ya duvar kalınlığını artırmak ya da ısı iletkenliği düşük olan bir malzeme kullanmak gerekmektedir (Fathy, 1986, s.39).

Özellikle 14 y.y -16 y.y arası (11 y.y yani Fatımiler döneminde de kullanılmıştır) İslami dönem evlerindeki giriş katların yapımında genel olarak doğal taşlar ile kaplanmış tuğlalar kullanılmıştır. Üst katlarda ise tuğla duvarlar alçı ile kaplanmıştır. Duvarlarda lento olarak ahşap kullanılmıştır (Şekil 1a, 1b) (Okasha, 1994, s.90).

Mısır'ın sıcak havasını iç mekânda hissetmemek adına zeminin taş ile döşenmesi, bazı duvarların mermerle kaplanması ve tavanda ahşap malzemenin kullanılması gibi çözümler getirilerek mekânın daha serin olması sağlanmıştır. Ayrıca El Qa'a ve iç avluda kullanılan mermer fiskiyeler de iç mekândaki ısıyı dengelemektedir.

Şekil 1a,1b. Osmanlı döneminden kalma El Set Wasile evi (1664) ve kullanılan malzemelerin detayları

2.1.2. Mkad

Mkad Kahire konutlarında iklimsel nedenlerden ötürü yapılan özellikle yaz aylarında iç mekânda ısısal konforun sağlanması yönünde fayda sağlayan bir mekân olup, Kuzey yönü avluya açık olması sebebiyle o yönden esen rüzgârı karşılamaktadır ve bu şekilde Mkad alanında oturan ev halkı bu mimari yöntem sayesinde sıcak havadan kaçınmış olmaktadır. (Rezk, 2000, s. 29)

Mkad erkekler için yazlık oturma alanı, avluya doğru açık, üstü kapalı bir balkon ya da salondur. Mkad'ın üç tarafı duvarla çevrili, Kuzey yönündeki dördüncü tarafı avluya açık ve genelde kemerlerle süslüdür. Avluda bulunan merdivenler sayesinde bu alana ulaşılmaktadır. (Şekil 2, Şekil 23).

³ Duvarı kalınlığı L, Alan A, Dış hava sıcaklığı T₁, İç hava sıcaklığı T₂, T₁, T₂ den daha fazlaysa Duvardan içeriye doğru sıcak hava ısı transfer oranı Q, U global ısı iletkenliği Q= UA(T₁– T₂)

Şekil 2. Mkad- Zeynep Hatun Evi (1486)

2.1.3. Takhtabush (Taktabuş)

Mkad gibi eve gelen yabancı erkek ziyaretçilerin yaz aylarında oturdukları alandır. Genelde ev sahibi gelen misafirlerini bu alanda karşılamaktaydı. Konum açısından giriş katında, bir yanı tamamen iç avluya açık ve ortasında bir sütun bulunmaktayken diğer yanı ise dış avluya yani bahçeye açılmaktadır. Maşrabeya pencereleri sayesinde, hava geçişini sağlamaktadır. Dış avludaki ya da dış mekandaki havanın iç avludaki havadan daha sıcak ve alan olarak geniş olduğu için, iç avludaki havayı dışarıya çekerek, serin hava cereyanı yaratarak oturanları serinletmekteydi (Şekil 3, Şekil 17).

Bu alanda mobilya olarak ahşap banklar bulunmaktadır ve bu alanın zemini bir ya da iki basamak yüksekliğindedir. Farsça kökenli bir sözcük olan 'Takt'ın kelime anlamı 'Taht, yatak veya oturmak/yatmak için yerden yükselen eşya'dır.

Şekil 3. Osmanlı döneminden El Sehemy evi(1648) - iç avluya açık Taktabuş

2.1.4. Maşrabeya

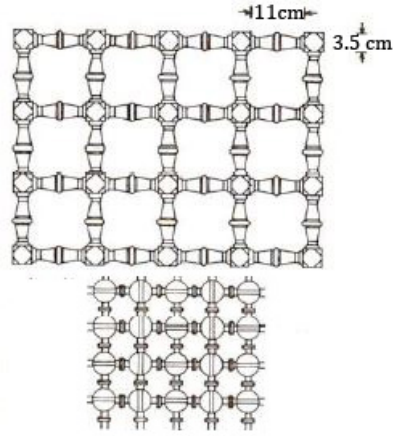
Mısır'ın yaz aylarında sıcak hava ve kuru iklimini hafifletmek ve iklimsel konforu sağlamak adına yapılan farklı mimari yöntemlere başvurulmuştur. Bu yöntemlerden biri 'Maşrabeya' olarak adlandırılan çalışmadır.

Sözcük anlamı olarak Maşrabeya 'içme, içme yeri' dir. Eski zamanlarda bu ad, soğuk içme suyu elde edebilmek için, testiyi kafes şeklinde çıkık bir alana yerleştirilen yer için verilmiştir, havanın açıklıklardan geçişi ile buharlaşarak testideki suyun soğuk olması sağlanmıştır. Maşrabeya, oyulmuş ve şekillendirilmiş küçük ahşap parçalarını iç içe geçirerek, dekoratif veya geometrik şekiller oluşturularak, odaların iç ya da dış mekâna bakan pencerelerini oluşturmuştur (Şekil 4). Maşrabeya'nın işlevleri ise iç mekâna giren gün ışığını kontrol altına almak, hava akışını kontrol etmek, iç mekâna giren havanın sıcaklığını azaltmak, nemi artırmak ve mahremiyeti sağlamasıdır. Maşrabeya'nın tasarımına göre, yukarıda bahsi geçen işlevlerin bazıları ya da hepsi gerçekleşmektedir. Tasarımda, ahşap çubukların arasındaki mesafe ve çubukların çapı tasarımı etkileyen unsurlardır. Tasarımlar oluşturulan şekle göre adlandırılır(Fathy, 1986, s.46-47).

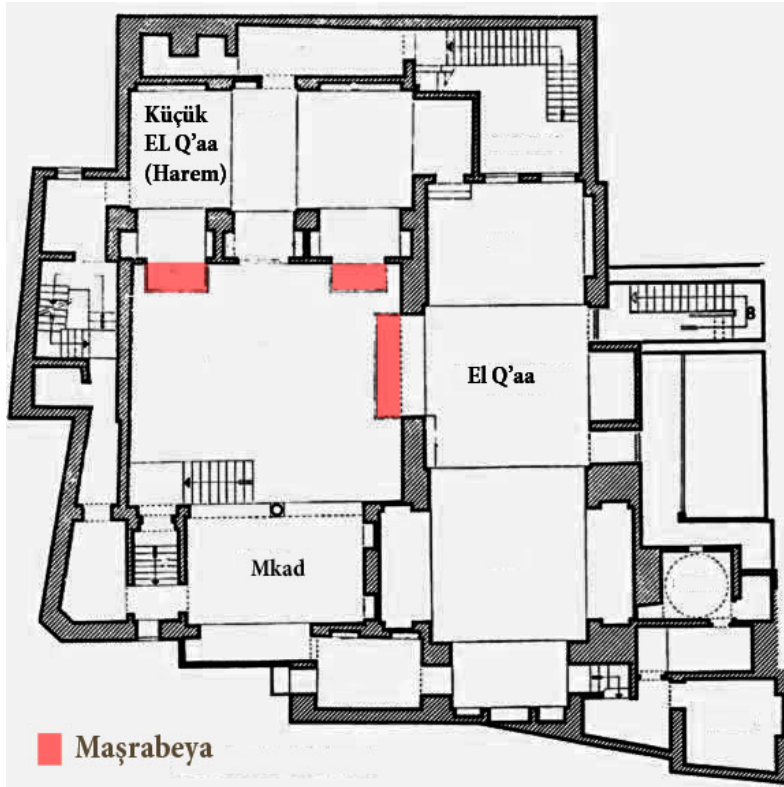
Göz hizasında olan Maşrabeya bölümünde çubukların arası daha dar yapılarak hem direk ulaşan güneş ışığını önlemek hem de desenin yarattığı zıtlığı azaltarak gözün kamaşmasını da azaltmak hedeflenmektedir. Özellikle yüksek tavanlı odalarda Maşrabeya'nın üst kısmındaki çubuklar daha geniş aralıklarla düzenlenerek, odaya daha fazla ışık girmesi sağlanır ve karanlık boğucu olması da önlenmiş olur. Bu geniş aralıklar sayesinde de hava akımı da sağlanmaktadır. Bu sebepten dolayı Maşrabeya iki bölümden oluşur, üst bölüm daha geniş bir ağdan oluşurken, alt bölüm daha dar ve sıkı bir ağdan oluşur (Şekil 5). Üst bölümün geniş ağ şeklinde hazırlanan üst bölüme 'Sahrigi' denir. Eğer sorun hala çözülmüyorsa daha fazla hava girişi sağlamak için tüm cephe Maşrabeya ile tamamlanabilir. Akşam, hava ahşap çubukların arasından geçerek, nemi ahşaba geçirir, sabah vaktinde güneş ısısına maruz kaldığında ise giren havaya o nemi aktarmaktadır (Fathy, 1986, s.47-49). Maşrabeya'nın bir diğer özelliği ise mahremiyeti sağlaması olup; dışarıdaki ya da iç avludaki yabancıların içeriye görmemesi; ancak mekânın içindeki kişilerin, dışarıdakileri görmesini sağlamaktadır (Şekil 6, 7).

Şekil 4. Selamlık salonundaki iç avluya bakan Maşrabeya- Zeynep Hatun evi(1486)

Şekil 5. Maşrabeya'yı oluşturan çubuk tahtaların farklı oyma şekilleri, farklı ölçüler ve şekillere sahiptir (Fathy,1986,91)

Şekil 6. Maşrabeya'nın Zeynep Hatun evindeki konumu- Birinci kat planı (URL 1)

Şekil 7. Haremden Maşrabeya örneği- Zeynep Hatun evi(1486)

2.1.5. Malkaf(*Malqaf- Wind catch*)

Sıcak hava iklimine sahip ülkelerde, pencerenin havalandırma, ışıklandırma ve görüş olarak temel üç fonksiyonu aynı anda sağlanması zordur. Küçük pencereler iç mekâna hava akımını sağlarken, ışık girişini azaltmakta, büyük pencereler ise ışık girişini sağlarken daha fazla sıcak hava girişine de sebep olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı mimarlar, hava akımını sağlayacak Malkaf'i bir çözüm olarak kullanmışlardır. Malkaf evin çatısından yükselen kuzey yönüne doğru açık eğilimli bir hava bacasıdır. Bu yapı evin çatısından esen rüzgârı yakalayarak bir kuyu sayesinde salonun içine serin hava girişini sağlamaktadır (Şekil 8,9,10). Malkaf, evin içine giren kum oranını da azaltmaktadır, hatta giren tozun çoğu kuyunun altına birikmektedir. (Fathy,1986, s.56-57).

İngilizce 'Wind Catch' olarak da isimlendirilen bu yöntem Firavun döneminde Eski Mısırlılar tarafından da bilinmekteydi ve yapılmaktaydı. Aynı yöntemi Neb-Amun'un mezarında resmedilen ev figüründe de görmektedir (Şekil 11).

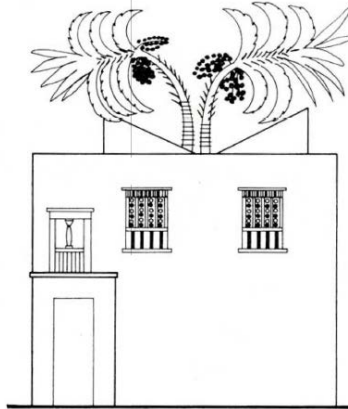
Şekil 8. Malkaf örneği

Şekil 9. Malkaf Örneği- El Senary Evi (1794)

Şekil 10. El Oud evinde Malkaf örneği (1731)

Şekil 11. Neb Amun'un mezarından malkaf (Fathy,1986, s.118).

2.1.6. El Qa'a- El Mandara (İwan ve El-Darkaa'dan oluşmaktadır)

El Qa'a, Selamlık alanı ya da kutlama salonu olarak kullanılmaktaydı. Bazı evlerde birden fazla bulunmaktadır. Giriş katta yapılan El Qa'a'ya 'Alt Qa'a ya da El Mandara' adı verilirken üst katta yapılan El Qa'a' ya 'üst El Qa'a' denmekteydi(Mohamed, 1993, s.231). Evin sahibi (evin erkeği) yüksek düzeyli erkek misafirlerini büyük karşılama salonunda yani El-Mandara'da karşılamaktaydı. Bu mekânın konumu genelde giriş katında yer almaktaydı (Sameh, 1991, s.173). El Qa'a diye adlandırılan salon; birbirine bağlı üç bölümden oluşmaktadır: Zeminden yüksek iki adet 'İwan' olarak isimlendirilen salondan ve arasında bulunan 'El- Darkaa' olarak adlandırılan tavanlı bir avludan oluşmaktadır. İwan, üç duvarla çevrili olup; dördüncü yanı ise El-Darkaa avlusuna açıktır (Şekil 18).

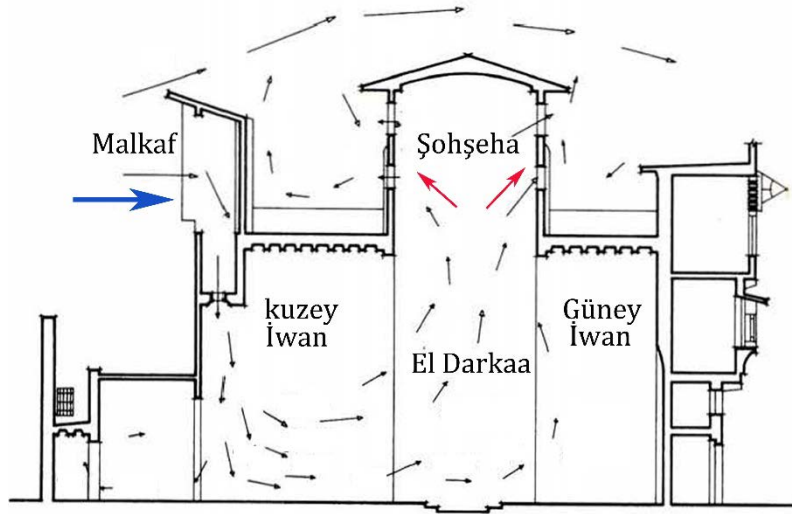
Tavanla kapalı avlu olan El- Darkaa'nın zemini, mermer ile süslü olup; bazen de ortasında mermer fiskiye bulunmaktaydı. Zemin seviyesi oturma alanı olan İwan'den bir basamak yüksekliği kadar alçaktaydı, Bu basamak yüksekliği sayesinde, gelen ziyaretçi İwan zeminine serilmiş olan değerli halılara ayak basmadan önce ayakkabılarını nerde çıkaracağını belirlemekteydi (Okasha, 1994, s.93). Bu salonun en önemli özelliklerinden biri de Şoşsheh'dir. Şoşsheh evin havalandırmasında etken bir öğedir, özelliği ise tavan yüksekliğinin evin genel tavan yüksekliğinden daha fazla olmasıdır (Şekil 12).

Şekil 12. El- Darkaa avlusunda bulunan Şoşsheh'nin iç ve dış görünümü- El set wasila'nin evi(1664)

2.1.7. Şoşsheh

El Qa'a salonundaki El Darkaa tavanını kaplamıştır. Salonun ışık girişini ve hava sıcaklığını düzenlemesini sağlamaktadır. Genelde sekiz köşeli bazen yuvarlak kubbe formundadır, yüksek ahşap tavanı ve içerdiği pencereler sayesinde (Maşhrabeya ile kapatılmış küçük pencerelerden oluşan ahşap bir kubbedir) sıcak havanın çıkışı sağlanır. Soğuk havayı karşılayan Malkaf, Şoşsheh sayesinde ısınmış olan havayı dışarıya çıkarmaktadır (Şekil 12, 13).

Şekil 13. Yukardaki resimde, Qa'a Muhib Al-Din Salonundaki kuzey İwan çatısına konumlandırılan Malkaf'in girişinde oluşan hava basıncı sayesinde kuzeyden esen soğuk havanın girişi sağlanarak İwan'a girmekte ve hızı düşmektedir. Hava böylelikle yavaşça El Darkaa'dan geçerek yukarıya yükselen sıcak hava Şoşsheha sayesinde dışarıya çıkmaktadır (Fathy, 1986, s.57-117).

2.2. Dini değerlerin etkisi

2.2.1. Mahremiyet

İslam inancında aile ve kadına atfedilen kutsallık, ailenin ve kadının korunması ve saklanması biçiminde evi şekillendirmiştir (Köse, 2007, s.22). İslam dünyasında ev içinde kadın ve erkeklerin egemen olduğu alanlar oldukça kesin olarak ayrılmıştır; harem kadınların, selamlık erkeklerin alanıdır. Giriş bölümünde yer alan avlu erkek alanı olarak görülse de, erkeklerin dışarıda bulunduğu gündüz saatlerinde kadınların alanı durumuna geçer (Köse, 2007, s.23).

İslamiyet'te mahremiyet kavramına çok önem verilmiştir, doğal olarak inanca sadık kalmak adına iç mekânlara bu durum yansımıştır. İslami dönem kahire evlerine bakıldığında içe dönük avluların temel bir kavram olduğu görülmektedir. Özellikle o dönemde kadınların dış dünyadan izole yaşaması ve evin düzen ile uğraşması, dinsel ve kültürel bir anlayıştı. İçe dönük avluların sağladığı iklimsel denge dışında mahremiyet gibi farklı düşünceler de oluşumunu etkilemiştir.

Mahremiyeti sağlamak adına ise giriş kapısında sonra dolaylı bir koridordan geçerek evin avlusuna girilmektedir (Şekil 14). Bu da kapıya gelen misafirin içeride ya da avludaki kadınları görmesine engel olmaktadır. Giriş kapısının yeri, evin konumuna ve planlamasına göre değişmektedir. Mahremiyeti sağlamak için pencerelerin çoğu iç avluya doğru yapılmaktaydı. Dış cephedeki pencerelerin sayısı çok azdır. Ev ahalisi, ev girişine bakan Maşrabeya sayesinde kapıya gelen kişinin kim olduğunu görerek gereken önemleri alabiliyorlardı. Pencerelerin çoğu Maşrabeya ile kapatılmaktadır (Şekil 15).

Ev iki ana bölümden oluşmaktaydı: Birincisi giriş katında erkeklere özel karşılama ve kutlama bölümleri, 'Selamlık' olarak bilinmekteydi, ikinci bölüm ise üst katta 'Harem' olarak bilinen kadınlara özel bölümdür. Ek olarak, Kadınlar için ikincil giriş noktaları

sağlayarak, ziyaretçilerin eve girdiklerinde gözlerine ilişmelerini engellenmekteydi. Mkad ve yakınında bulunan ev sahibine ait bazı odalar hariç, üst katta bulunan alanların çoğu kadınlara aittir. (Sameh, 1991, s.169-170).

Şekil 14. Zeynep Hatun'un evinin dolaylı giriş bölümü(1486)

Şekil 15. El Set Wasile'nin evi- gelen kişileri görmek için yapılan Maşrabeya(1664)

2.2.2. Avlu

Avlu, İslami dönem evlerinde genelde içe doğru duvarlarla çevrili "Hava sıcaklığını düzenlemek için yapılmaktadır. Akşamları soğuk havanın odalara sızan sıcaklığı dengelenerek, soğuk hava ertesi sabahın geç saatlerine kadar adeta bir nemlendirme deposu gibi avlu da mahsur kalmaktadır." (Tharwat, 1994, s.92). Avlu aynı zamanda mahremiyet sağlamaktadır. Giriş kattaki odaların kapıları avluya açılırken üst kattaki harem odaları ve selamlık salonu Maşrabeya sayesinde avluya bakmaktadır.

2.2.3. Hamam

“Şüphesiz ki Allah çok tövbe edenleri de sever, çok temizlenenleri de sever”. Bakara suresi(222) (URL2). İslam dininde temizliğe fazla önem verilmesinden dolayı, yapılarda yıkanma mekânı bulunmaktaydı. Halka açık hamamların yanı sıra bazı evlerde de hamamlar bulunmaktaydı. Yıkanma mekânlarının İslami dönem Mısır evlerinde tavanı kubbelerle yapılmaktaydı, kubbenin en önemli özelliklerinden biri de renkli camlarla kapatılmış küçük delikli süslemesidir. Bu da ışığın girmesini sağlamaktadır (Şekil 16) .

Şekil 16.El Set Wasile evi'nin Hamamındaki tavan detayı (1664)

Mısır'ın İslami dönemleri; Halifelik dönemi (641-661), Emeviler dönemi (661-750), Abbasiler dönemi(750-868), Tolun dönemi (868- 905), Abbasiler (905-935), ihşidiler dönemi (935-969), Fatımiler dönemi(969, 1171), Eyyubiler dönemi(1171-1250), Memlûkler dönemi (1250-1517), Osmanlılar döneminden (1517-1805) oluşmaktadır. Yukarıda bahsi geçen öğelerin ortaya çıkış dönemleri farklıdır, Makalede bahsi geçen bu öğelerin oluşumu İslami dönemin başlangıcı ile zuhur etmiştir. Mısır, Omar İbn Al As tarafından fethedildikten sonra El Fostat şehri kurulmuştur. Bu bölgede yapılan kazılarda, Tulon döneminden ya da ilk İslami dönemlerden kalma ev kalıntılarında tespit edildiği üzere; iç avlu, dolaylı giriş ve İwan kavramları kullanılmıştır. Maşrabeya ise Abbasiler döneminde yapılmaya başlamıştır ancak Osmanlı döneminde daha sık bir şekilde kullanılmıştır. Memlûkler dönemi Mısır'ın hem mimari hem sanatsal açıdan altın dönemidir. Malkaf, Mkad ve Maşrabeya gibi iklimlendirme çözümleri ve yöntemleri bu dönem ile ilişkilendirilmiştir. El Qa'a'nın yapım tarihi ise Memlûklerden önceki dönemlerde yani Fatımiler döneminde olduğu düşünülmektedir. Taktabuş ise Osmanlı döneminde konutlarda yapılmaya başlanan bir alandır. Günümüze ulaşan bu tarihi konutlar sayesinde görülmüştür ki, İslami dönemin başlangıcından itibaren her dönem bir önceki dönemden etkilenmiştir ve konut tasarımında eklemeler sağlanmıştır.

3. ESKİ EV ÖRNEKLERİ VE İSLAMİ MOTİFLERLE BEZENEN İÇ MEKÂN VE MOBİLYALAR

Mısır'ın İslami döneminden kalma farklı bölgelerde ziyaretçilere açık birçok ev bulunmaktadır. Özellikle Memlûkler ve Osmanlı döneminden günümüze ulaşan o dönemin orta ve zengin tabakalarına ait birkaç ev örneği bulunmaktadır. Bazı evler ise farklı sebeplerden dolayı yıkılmış ya da restorasyondan dolayı gezilemeyecek

durumdadır. Doğal aydınlatma, iklimlendirme için bulunan çözümler, donatı malzemeleri ve dini inancın planlamayı nasıl etkilediği, birkaç ev örneğini üzerinden aşağıdaki başlıklarda detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Evlerin ortak donatı malzemeleri; gömme ahşap dolaplar ve ahşap tavanın kalem işi süslemeler ile süslenmiş olmasıdır. Bu yapıların temel taşlarını iklim şartları ve İslami düşünceler oluşturmuştur.

3.1. Al-Suhaymi evi

Al-Suhaymi'nin evi, 17. yüzyıldaki toplumun en zengin tabakasına ait bir ev örneğidir. Ev iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm (Güneydeki) Abdel Wahab El Tablawı tarafından 1648 yılında inşa edilmiştir, ikinci bölüm (Kuzeydeki) ise 1796 yılında Hacı İsmail Çelebi oğlu tarafından inşa edilmiştir. Evin alanı 2000 m²'den daha fazladır. Salonların ve odaların sayısı 151'e kadar ulaşır. Evin en son sakini ve restorasyonunu yapansa 1928 yılında vefat eden o dönemin El Ezher Revakül Etrak'ı olan Hacı Muhammet Emin El Suhaymi'dir. Mısır hükümeti ise 1931 yılında varislerden satın alarak gereken restorasyon işlerini yaptıktan sonra kültürel amaçlı kullanılan bir mekâna dönüştürülmüştür (Okasha, 2008, s.74-75).

Daha önce belirtilen İslami dönem evlerinin sahip olduğu özellikler bu evde de görülmektedir (Şekil 17) ve bu çalışmada plan üzerinden detaylı bir inceleme yapılmıştır.

Şekil 17. Al-Suhaymi'nin giriş kat planı 1648, (Fathy, 1986, s.141). 1- Dolaylı giriş 2- Dolaylı girişten sonra iç avlu alanı 3-Avluya girildiğinde hemen karşıda erkek misafirlerinin karşılandığı alan Takhtabuş bulunur. Nerdeyse yere kadar açık dış avluya bakan Maşrabeya ile kapatılmış iki büyük pencere bulunur, bu da doğal hava esintisinin oluşumuna sebep olur (2.1.3- bkz) 4-El Qa'a hem alt katta hem de ikinci katta da bulunmaktadır. El Darkaa'da El Sohşeha'nın kullanıldığını görülmektedir. Şekil(18, 19) 5-iç Avluya bakan Maşrabeya 6-Harem üst katlarda.

Şekil 18. El Qa'a da bulunan İwan Alanı

Şekil 19. El Qa'a'nın Shohseha detayları

3.2.Zeynep hatunun evi

El Ezher camisinin hemen arkasında bulunmaktadır ve 1486'da inşa edilmiştir. Evin en son Sahibi Zeynep Hatundur. Evin dolaylı girişi vardır ve kapıya bakan bir Maşrabeya sayesinde dış kapıda kimin beklediği görülmektedir. Dolaylı girişten sonra iç avluya geçilmektedir. Giriş katında; karşılama yeri, depo alanları ve atlar için özel bir alan bulunmaktadır. Birinci kata avluda bulunan merdiven sayesinde Mkad'a (Şekil 20), sonra kışlık alan olarak görülen selamlık alanı El Qa'a salonuna geçilir (Şekil 21) Harem ve selamlık arasında bir kapı bulunmaktadır. Ancak harem alanı için farklı ikincil bir girişten çıkılabilir. Yıkılmak için küçük bir hamam ve İkinci katta ise doğum odası bulunmaktadır. Tehlikeli anlar içinse gizli bir kaçış merdiveni bulunmaktadır.

Şekil 20. Mkad alanı

Şekil 21. El Qa'a da bulunan El Dorkaa'nın mermer detayları

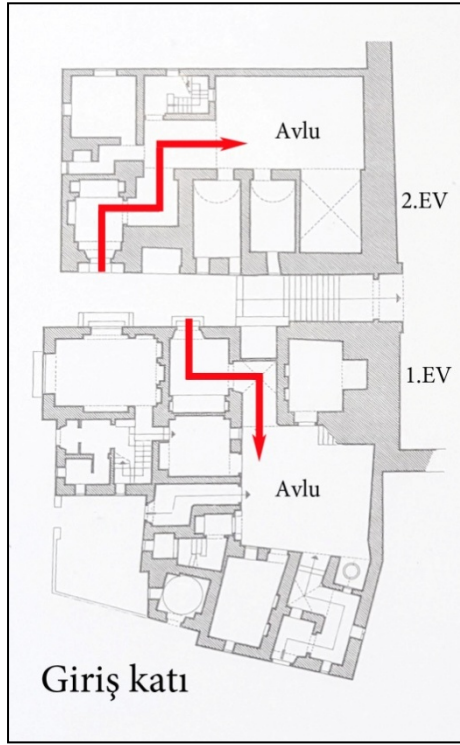
3.3.Gayer Anderson müzesi/ El Keritleya evi:

Ahmed Ebn Tolun Camisi'nin hemen yanında bulunmaktadır. El Keritleya Evi aslen iki evden oluşmaktadır. Aralarında 'Kantara' yani köprü ile birleştirilmiştir. Birinci ev Mohamed El Gazar tarafından 1631 yılında inşa edildi. İkinci ev 1540 yılında Abdel Kader Hadad tarafında inşa edilmiştir. Evin El Keritleya ismini almasının sebebi, evin en son sahibi olan kadının, Yunanistan'ın Girit adasından olmasıyla ilişkilendirilmiştir. Müzeye dönüştürüldüğünde Gayer Anderson adını almıştır. Gayer Anderson İngiliz ordusunun doktoruydu. Anderson 1935' de Mısır'ın İslam Tarihi Eserleri Komitesi'nden evde yaşayabilmesi için izin talebinde bulunmuş, evi koruyup İslam mimarisine uygun bir şekilde yapılan evi bozmadan, hatta içini İslam sanat tarzına uygun bir şekilde düzenleyerek, değerli ve antika eşyalarla tamamlayacağını söylemiş ve bunu gerçekten uygulamıştır. Ne yazık ki Gayer Anderson evde fazla yaşayamadan 1940'ta vefat etmiştir. Ölümünden sonra ev, tarihi eser kurulu tarafından müzeye dönüştürülmüştür (Okasha, 2008, s.78).

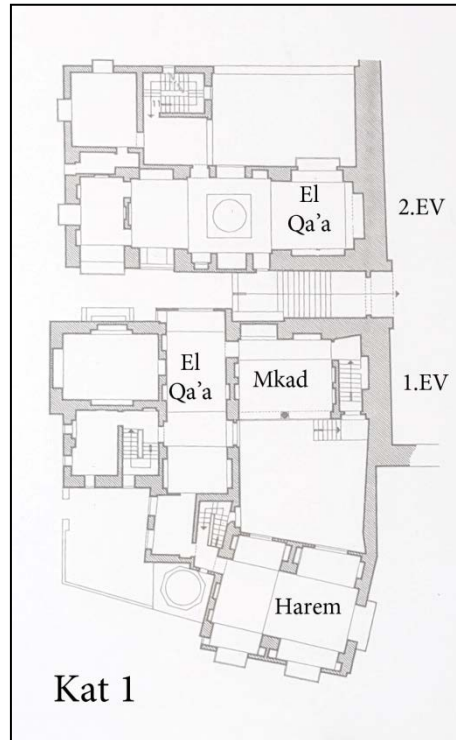
Günümüzde Anderson Müzesi olarak bilinen eve girildiğinde, sanata ne kadar değer ve önem verildiğini görmek mümkündür. Evde var olan her eser Anderson tarafından alınmıştır, mükemmel donatı malzemelerini bir arada görme fırsatını bu evde bulmak insanda tarif edilemez bir duygu oluşturmaktadır. Özellikle donatı malzemelerinin çoğu İslam sanatı tarzındadır. İki bölümden oluşan evi incelersek aşağıdaki şekilde kısaca özetleyebiliriz.

Ev (1): Evin girişinde diğer evlerde olduğu gibi dolaylı bir koridor sayesinde iç avluya girilmektedir (Şekil 22). Evin hemen ilk sağ odasında sebil bulunmaktadır (Şekil 26). Girişteki odalar genelde depo ve mutfak alanı olarak kullanılırdı. İç avlusu küçüktür ve ortasında mermerden bir fıskiye bulunur. Evin avlusundan birinci kata çıkıldığında Mkad yer almaktadır. İç kısma geçildiğinde El Qa'a ve kışık odaya geçilebilir. Katın çoğu selamlık alanıdır. Aynı katın iç kısmında ise harem bulunmaktadır. Harem alanına girildiğinde iç avluya ve sokağa bakan sık aralıklı Maşrabeya'lar ile kapatılmıştır (Şekil 23). Evin iç kısmındaki merdivenlerle ikinci kata geçilir. İkinci katın hemen karşısında iki oda bulunur: Anderson tarafından kullanılan çalışma ve okuma odası (Şekil 24). Üçüncü katta iki oda bulunur; birinde şu anda Anderson tarafından koleksiyonuna dahil ettiği Hint işi mobilya, diğerinde İran donatı malzemelerinin sergilendiği oda olarak kullanılmaktadır. Merdivenin sağ tarafında büyük bir teras bulunmaktadır. Birçok antika mermer çeşme sergilenmektedir. Çatının en önemli özelliği Maşrabeya'nın gölgelendirme olarak kullanılmasıdır. Aynı katta ve daha önce bahsedilen iki odanın yanında bulunan 'Kantara' yani köprü (kapalı bir alan) sayesinde diğer eve geçilmektedir (Şekil 25).

Ev(2): İlk evin üçüncü katından diğer evin üçüncü katına geçildiğinde, farklı ülkelere ait tarzlarda donatı malzemeleri ayrı odalarda sergilenmektedir (Türk, İngiliz, Şam ve Çin stilleri). Diğer odalarda Eski Mısır ve Yunan tarihi eser parçaları sergilenmektedir ve oradan da ikinci evin ikinci katına inilir. Burada dinleme odası, misafir odası ve Al Aghany odası bulunur. Bu katın evin en ilginç katı olduğu söylenebilir. Bu bölüm aslında harem bölümüdür. Odanın akla gelmeyecek bir yerinde tehlike anında kadınların saklanması için gizli bir yer mevcuttur (Şekil 24-29). Bahsettiğimiz iki odadan sonra dar bir koridordan oluşan ve bir odaya bağlı Al Aghany diye adlandırdığımız alana geçirilir, bu dar koridorun hepsi Maşrabeya sayesinde El Qa'a salonunu izleyebilir, bu şekilde El Qa'a da yapılan kutlamaları kadınlar da izleme şansına sahiplermiş (Şekil 28). Bu bölümün özeliği kapının içerden kapatılmasıdır (Normalde tüm kapılar dıştan kapatılır). Özel oda olarak da isimlendirilen Al Aghany odasında doğal klima etkisi yaratacak küçük bir pencereye sahiptir ve o pencere açıldığında şiddetli bir rüzgâr girip tüm katı sarmakta ve Maşrabeya sayesinde o alandaki bölgelere yayılmaktadır. Daha önce de anlatıldığı gibi havanın geniş alanda dar alana geçişi sayesinde kuzeyden gelen rüzgâr dar pencereden geçip soğuk hava esinti girişini sağlar. Birinci katta ise küçük bir Mkad'den El Qa'a ya geçilir (Şekil 23). Diğer evdekinden daha geniş ve ihtişamlıdır. Özellikle ortada bulunan fıskiye ve mermer çalışmaları İslami dönem motiflerini en iyi şekilde yansıtmaktadır. İwan'nin arka tarafında müzik odası bulunur. Tavandaki detayları ile salona bakan Maşrabeya mekâna farklı özel bir anlam katmaktadır (Şekil 27, 28). Giriş katına inildiğinde iç avlu, odalar ve depo odaları mevcuttur (Şekil 22).

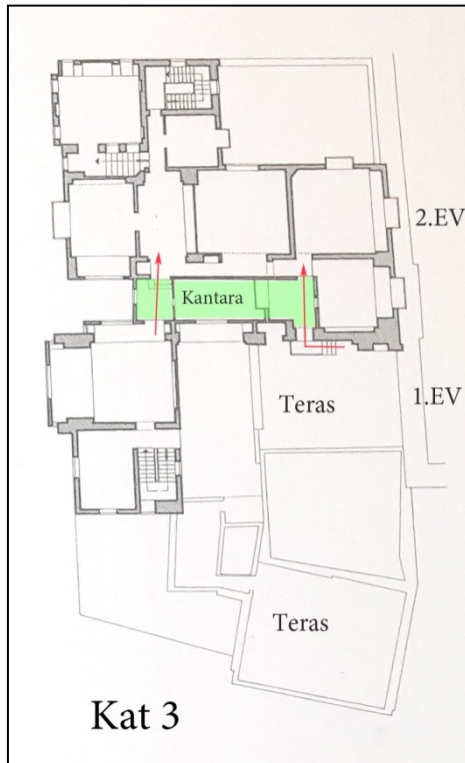
Şekil 22. Gayer Anderson Müzesi/ El Karitleyeh Evi Avlu düzeni.

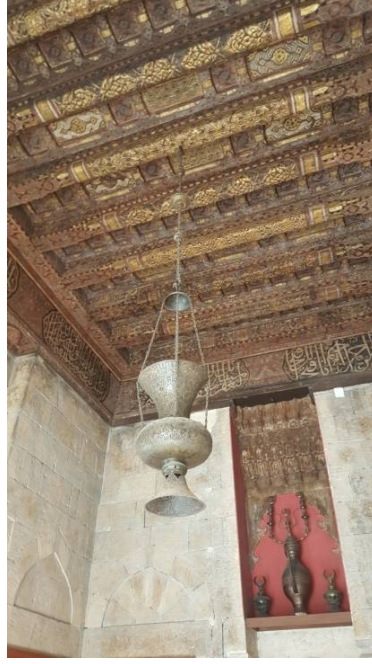
Şekil 23. Gayer Anderson Müzesi/ El Karitleyeh Evi ElQa'a, Mkad ve Harem ilişkisi.

Şekil 24. Gayer Anderson Müzesi/ El Karitleye Evi harem.

Şekil 25. Gayer Anderson Müzesi/ El Karitleye Evi Kantara.

Şekil 26. Sebil odasından tavan detayları

Şekil 27. Donatı malzemeleri (görsellerdeki mobilyalar, Anderson tarafından eve eklenmiştir)

Şekil 28. Haremden Maşrabeya sayesinde kadınlar El Qa'a'da yapılan kutlamaları izlemektedirler

Şekil 29. Gizli dolap- saklanma alanı

4.ÇAĞDAŞ TASARIM ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Bir önceki başlıklarda anlatıldığı üzere İslami dönem kahire evlerinde; iklimlendirme için çözümler, kültürel ve dini değerlere uygun planlama ve ihtiyaçlara uygun donatı malzemeleri gibi özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Ne yazık ki bulunduğumuz çağda Malkaf-Şohşeha gibi iklimlendirme yöntemi kullanılmamaktadır. Bu evlerde kullanılan geleneksel yöntemler sadece Ünlü Mimar Hassan Fathy tarafından değerlendirilmiştir ve maalesef öğrencileri dışında izinden giden çok mimar bulunmamaktadır. Genelde yapılan İslami tarzındaki modern yapılar, dış cephe ve motiflerle benzetilmektedir. Ancak iç mimarlıkta eski donatı malzemelerinden ilham alınarak modern mobilya ve iç mekân tasarım örnekleri birçok tasarımcı ve ünlü firmalar tarafından yapılmaktadır.

4.1.Mekân örnekleri

Mısır'da İslami dönemi yansıtan modern güncel yapılar mevcuttur. Ancak çoğu sadece dış ve iç görsel tasarımlar ile ilgilenmişlerdir. Ancak Mısır'ın ünlü mimarı Hassan Fathy ve öğrencileri, İslami dönem evlerinden etkilenmişlerdir ve gerçekten başarı elde etmişlerdir. Aşağıda Mimar Hassan Fathy ve öğrencilerinden Abdelbaki Mohamed Ibrahim ve Abdel Wahed El Wakil'in yaptığı tasarımlar incelenmiştir.

Fathy'nin yapmış olduğu ev örneklerinden birinde İslami dönem Kahire evlerinin özelliklerini kullandığı görülmektedir. Özellikle iklimlendirme özelliklerini kullanarak modern bir görünüm sağlamayı başarmıştır. Şekil 30'da Görüldüğü üzere İslami dönem evlerinde kullanılan iklimlendirme çözümlerini kullanmıştır; avlu, Şoşsheha, Maşrabeya, fiskiye gibi.

Şekil 30. Mehrez apartmanı–Cairo- Dokki-1967- Hassan Fathy (Serageldin, 2007,s. 96-97)

Mimar Abdelbaki Mohamed Ibrahim döneminde yapılan batı tarzı modern yapıların aksine İslami yapılardan etkilenerek modern tasarımlar yapmaya özen göstermiştir. Ayrıca Ibrahim geleneksel İslami dönem evleri ve Arap evleriyle ilgili birçok kitap yayınlamıştır (Şekil 31). Mısır'ın İsmailiya ilçesinde Ibrahim'in 1989' da yaptığı "Al-Nawras Tourist Village" yazlık ev projesinde geleneksel tasarımları modernleştirdiği görülmektedir (El Shorbagy, 2010, s.19).

Şekil 31. Al-Nawras Tourist Village, Egypt, 1989.(URL3)

Mimar Abdel Wahed El Wakil de geleneksel sürdürülebilir yapı teknolojilerini kullanmıştır ve güncel İslam mimarisini uygulayan önde gelen mimarlardan biridir. İskenderiye'nin El Agami bölgesinde 'Halawa House' adında yaptığı özel villada, İslami dönem evlerini yansıttığını; Mkad, kubbe, Malkaf, Maşrabeya ve iç avlu gibi öğeleri kullandığı görülmektedir. Bu ev sayesinde ilk "Aga Khan Award for Architecture" ödülünü kazanmıştır (Şekil 32).

Şekil 32. Halawa evi(1975) (URL4)

El Azhar park projesi ise, Kahire'de 2005 yılında tamamlanmış ve 15 yıl süren planlama sonucunda hazırlanan, modern biçim ile İslami bahçeleri ve sarayları hatırlatacak şekilde tasarlanan bir park projesidir. Ayrıca Eyyubiler döneme ait duvar kalıntıları çıkaran arkeolojik kazılar mevcuttur.

Kahire kalesi yakınındaki Darassa Tepeleri'nin ötesinde 31 hektarlık alanı kaplar. Hafif ve modern yorumlanmış güçlü geometrisi, gömülü bahçe tarhları, Memlükler tarzı çok renkli taş işleri, aksenal su kanalları ve hareketli fiskiyeleri ile tarihi İslami bahçeleri anımsatan muhteşem bir yerdir. Park, çevredeki düşük gelirli insanların ihtiyaçlarını ele alan daha büyük bir kentsel dönüşüm projesinin parçasıdır (Ruggles, 2017, s.266).

Parkta bulunan restoranlar ve kafelerin iç ve dış mekânların İslami dönemi anımsatacak şekilde tasarlandığı görülmektedir (Şekil33, 34).

Şekil 33. El Azhar Park kuş bakışı (URL5)

Şekil 34. El Azhar park- restoran (URL6)

4.2. Donatı örnekleri

Birçok yerel mobilya firması ve ünlü mimar/iç mimarlar sayesinde özellikle iç mekân donatı malzemeleri, Mısır'ın İslami dönem mobilyalarından ya da motiflerinden ilham alarak tasarlanmaktadır. Mona Hussein gibi çağdaş tasarımcılar ve birçok firmanın İslami dönem sanatından ve motiflerinden etkilenerek çağdaş modern tasarımlar ürettikleri görülmektedir. Ayrıca o dönemlerden günümüze miras kalan el sanatları ve mobilyalar daha az detaylı yani asra daha uygun bir şekilde Khan El Khalili bölgesinde satılmaktadır (Şekil 35-36). Sedef işlemeli, Maşrabeya işlemeli, bakır ve cam aydınlatma objeleri gibi.

Şekil 35. Maşrabeya ve Mukarnas'tan ilham alınarak modern bar tasarımı (URL7)

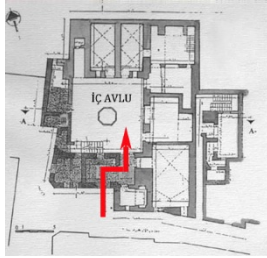

Şekil 36. Bakır aydınlatma elemanları, sehpa ve ayna gibi farklı donatı tasarımları- Khan El Khalili

4.3 Diğer günümüz konut örnekleri

Yukarıda örnek olarak verilmiş bulunan ve İslami dönem konutlarından esinlenerek yapılmış çağdaş konut, iç mekân, mobilya ve peyzaj örnekleri dışında günümüz Kahire konutlarının büyük çoğunluğu Batı tarzı plan tipine sahip, iklim, mahremiyet, coğrafya, yerel malzeme ve İslami dönem mekân özellikleri gibi etkenleri dikkate almadan tasarlanmış binalardır. Bu konutlar genelde 3 oda 1 salon şeklinde koridorlu plan tipinde tasarlanmış çok aileli apartman tipi konutlardır. Donatılar da Batı tarzı mobilyalardan oluşmaktadır.

Aşağıdaki tabloda İslami dönem Kahire evleri ve günümüz evleri karşılaştırılmıştır:

Karşılaştırma başlıkları	İslami dönem Kahire evleri	Günümüz Kahire evleri
Plan tipi	<ul style="list-style-type: none">- İklım, coğrafya ve mahremiyet evin oluşumunda etkili olmuştur.- İç avluya bakan odalar ve mekânlar.- Her alanda birçok işlev yapılmaktadır. <p>Zeynep hatun evi giriş katı (URL8)</p>	<ul style="list-style-type: none">- Batı tarzı yaşam ve nüfus artışı mekân kurgusunda etkili olmuştur.- Her işlev için ayrı bir oda <p>Plan örneği (URL 9)</p>
İklım ve mekân ilişkisi	<ul style="list-style-type: none">- Mkad, Şoşşeha, Maşrabeya, doğal malzemeler, Malkaf, iç avlu gibi yöntemler ve mekânlar tasarlanmıştır.	<ul style="list-style-type: none">- Klıma ve Pvc pencereler kullanılmaktadır.

<p>Cephe</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cepheler de ahşap parmaklıklarla kapatılmış küçük pencereler ya da Maşarbeya yapılmıştır, ayrıca az pencere sayısı bulunmaktadır. <p>Zeynep hatun evi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cephelerde fazla cam pencereler kullanılmıştır.
<p>Mahremiyet</p>	<p>Önem verilmiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harem ve Selamlık alanları - Dolaylı giriş - Maşrabeya ve pencereler 	<p>Önem verilmemiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ayrım yapılmamıştır - Giriş holü bazı evlerde yapılmaktadır - PVC- cam pencereler
<p>Malzeme</p>	<p>Yapının mimarisinde ve iç mekânda iklimsel nedenlerden ötürü doğal taş ve ahşap malzemeler ağırlıklı olarak kullanılmıştır.</p>	<p>Mimaride ve iç mekânda malzeme seçiminde iklimsel etkenler göz ardı edilmiştir. Beton ve diğer yapay taşlar ve dekorasyon amaçlı tüm malzemeler kullanılmaktadır.</p>
<p>Mobilyalar</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sedir (minder ve yastıklar taş platformlara ya da yere serilmekteydi), yer sofrası, ahşap sandıklar, gömme dolaplar ve ahşap banklar. <p>Harem- Oryantalist John Frederick Lewis (1851)-(URL10)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Koltuk, sandalye ve serbest dolaplar (gardırop, kitaplık, vitrin vs.) <p>Günümüzde oturma odası (URL11)</p>

5.SONUÇ

Dini inançlar her zaman mekânların oluşumunda önemli bir yönlendirici olmuştur. Eski Mısır evlerini incelediğimizde dini inançların mekânların oluşumunu nasıl etkilediği görülmektedir. İslami dönem Kahire evleri hem iklim şartlarını hem de dini inançları göz önünde bulundurarak planlanmıştır. İslam dini ve kadınların mahremiyetine önem verilmiş, evler özellikle o dönemde vaktinin çoğunu evde geçiren kadınlar için rahat edebilecekleri mekânlar oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Mısır'ın aşırı sıcak ikliminden korunmak adına ve verilen örneklerde de görüldüğü üzere doğal havalandırma yöntemleri kullanılmıştır. Ancak öğelerin konumu iklim ve konutun yönüne göre belirlenmiştir. Bulduğumuz modern çağda ülkenin sahip olduğu

sanatsal kültürel kimliği yaşatmak ve korumak adına tasarımcının geçmişten ilham alması önemlidir. Tasarımcıların bu konulardan ilham alması; geleneksel yapı teknolojisini, donatı, motiflerden esinlenerek, kültürünü modern bir şekilde yansıtması gerekmektedir. Doğa güncel ve ekolojik olmayan malzemeler ve havayı kirleten klima kullanım sonucunda ciddi anlamda zarar görmektedir. Özellikle sanayi devriminin etkisi ile modernleşmek adına Mısır'ın iklim şartlarına uygun olmayan yapı teknolojilerinin kullanılması (cam binalar gibi) sebebi ile ergonomik ve sürdürülebilir yapılar yapılamamaktadır. Eski geleneksel evlerde kullanılan, doğaya zarar vermeyen yapı teknolojisi ile günümüzün ilerlemiş yapı teknolojilerini kullanarak, ekolojik ve ergonomik yapılar ve iç mekanlar sağlanabilir. Mimar Hassan Fathy'nin de vurguladığı gibi; mimari yapıların tabiatla bir bütün ve kültürün aynası olması gerekmektedir. Hassan Fathy, öğrencileri ve adımlarını izleyen tasarımcılar, İslami dönem Kahire evlerinden etkilenecek ve çalışmada da görüldüğü üzere başarılı modern mimari yapılar ve mobilyalar tasarlamışlardır. Günümüz Kahire konutlarının büyük çoğunluğunun batı tarzı yaşam biçimine uygun plan tipine sahip, yaşanan coğrafya ve iklim koşullarına uygun olmayan plan tipi, donatı özelliklerine ve uygun olmayan yapı malzemeleri kullanılarak yapılması sonucu ortaya çıkan konut yapıları, Kahire halkının gerek kültürel gerekse de yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. İslami dönem evlerine ait tüm mekânsal özelliklerin günümüz tasarımlarına yansıtılması ile daha konforlu, yaşanabilir ve gelecek nesillere aktarabilir konutlar üretmek mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

El Shorbagy, Abdelmoniem, "Traditonal İslamic Arab House: Vocabulary and Syntax", IJCEE-IJENS, Vol 10, Ağustos 2010, s.15-20.

Fathy, Hassan, Natural Energy And Vernacular Architecture, ed.(Walter shearer, Abdelrahman Ahmed), The University of Chicago yay., Londra,1986.

Köse, Abdullah, "Balıkesir Çevresinde Geleneksel Kırsal Avlu Peyzajı Ve Değişimi", Doğu Coğrafya Dergisi, sayı 18, Erzurum, 2007, s.7-38.

Mohamed, Refeat M., Wkalat wa El Beyut El Eslamy F Masr El Osmany, 1.Baskı, El Dar El Masrya Al Lebnan Yay., Kahire, 1993.

Okasha,Aliaa, El Emara El İslameye fy Masr, Bardy Yay., Giza, 2008.

Okasha,Tharwat, El Kyam Fy El Emara El İslameya,Shrouk Yay.,Kahire,1994.

Rezk, Esam, Mogam El Mostalahat w El Fenun El Eslameya, Maktabet Madbouly Yay., Kahire, 2000.

Ruggles, D.Fairchild, İslami Bahçeler ve Peyzajlar, Çeviri: Nurcan Boşdurmaz, Koç Üni. Yayınları, İstanbul, 2017.

Sameh, Kamal Eldin, El Emara El İslameya Fy Masr, 4.Baskı, El haya El Masrya lel kitab yay., 1991.

Serageldin, İsmail, Hassan Fathy, The bibliotheca alex.press, 2007

URL1 <http://www.touregypt.net/featuresstories/manzil.htm> erişim 12-11-2019

URL2 <http://www.kuranikerim.com/melmalili/bakara.htm> erişim 21-4-2019

URL3 <https://archnet.org/authorities/439/sites/830> erişim 29-4-2019

URL4 https://archnet.org/sites/56/media_contents/26080 erişim 29-4-2019

URL5 <https://www.thecairoreview.com/essays/a-garden-in-cairo/> erişim 9-12-2018

URL6 <https://i.pinimg.com/originals/53/73/a2/5373a2735e2106ceae628f1d8417da40.jpg> erişim 9-12-2018

URL7 <https://www.nadim.org/our-work> erişim 22-11-2018

URL8 https://archnet.org/sites/4404/media_contents/15258 erişim 12-11-2019

URL9 <https://advice.aqarmap.com.eg/ar/maadi-valley-compound/maadi-valley-plan/> erişim 07-12-2019

URL10 <https://www.ngv.vic.gov.au/essay/the-harem-painting-behind-the-scenes/> erişim 07-12-2019

URL11 <https://decor30.com/home-decor/> erişim 07-12-2019

*Kaynağı belirtilmemiş fotoğraflar Esra ABDELHAMİD HOSNY'ye aittir (arşiv: Şubat ve Ağustos 2019)